

VOLEKOVÁ, Kateřina: *Vladimír Holan's Domoskyna*. 2024, Vol. 6, Issue 1, pp. 67 – 73. DOI: 10.17846/CEV.2024.06.1.67-73.

**ABSTRACT:** This article focuses on the uncommon word *domoskyna* found in the Czech poem *První testament* (1940) by Vladimír Holan. Originating from a medieval manuscript containing an Old Czech translation of the *Psalms*, *domoskyna* made its way into the modern dictionary, where Holan encountered it, thanks to the interest of linguists during the National Revival period. The article explores the etymology of neologism *domoskyna*, proposing that it originates from the Old Czech *dóm* (house) and the Old Church Slavic term *sk'inii*, signifying “dwelling” or “tent”.

**KEYWORDS:** Vladimír Holan. Dictionary. Old Czech. Psalter. Domoskyna.

Vladimír Holan (16. září 1905 – 31. března 1980) je jedním z nejvýznamnějších českých básníků 20. století, který se věnoval zvláště lyrické a meditativní tvorbě. Holanovy básně jsou plné jazykových experimentů, za něž si vysloužil označení „alchymik slova“ (Blahynka a kol. 1985, 182). Jedním z charakteristických prvků jeho básnického jazyka jsou nečekaná spojení všedních slov s neobvyklými výrazy, jako jsou neologismy, archaismy, cizí slova či odborné výrazy. Využitím těchto nečekaných spojení dosahuje básník zvláštní dramatickosti svých veršů (Justl 2010, 18, 26, 87).

Jako jeden z příkladů Holanova příznačného slovníku literární historik Vladimír Justl uvádí verš „*Je listopad, ten odřiles*“ z Holanovy básnické tvorby pro děti (Justl 2010, 137). Slovo *odřiles* vypadá na první pohled jako básnický novotvar s významem „ten, který odírá les“, příhodně vytvořený pro označení měsíce listopadu, tedy období, v němž ze stromů padá listí. Avšak nově vytvořených tvarů není u Holana tolik, jak by se na první pohled zdálo. Spisovatel totiž do svých básní „přivolává zapomenutá slova“ (ibid., 136) z minulých staletí. Tuto znalost archaismů si Holan budoval četbou staročeské literatury, dávných kronik, pamětí či dopisů. Je o něm známo, že si v knihách dělal poznámky, zaškrtoval vybrané pasáže a pořizoval si z nich výpisky (Justl 1982, 183 – 184).

Mezi Holanovy zdroje lexikálního bohatství patřily i jazykové slovníky, jak ukazuje právě slovo *odřiles*. Nahlédnutím do nejvýznamnějších českých lexikografických děl 19. a 20. století zjistíme, že se překvapivě nejedná o neologismus, ale o nářeční slovo v původnější podobě *odřilas* z okolí slezského Fryštátu, které označuje jedenáctý měsíc v roce. Slovo je zmíněno spolu s jinými neobvyklými pojmenováními měsíců ve vídeňské *Literární ročence* z roku 1824<sup>1</sup> a z tohoto německého pojednání je excerpoval do *Slovníku česko-německého* obrozenecký filolog a lexikograf Josef Jungmann. Heslo *odřilas* přejal středoškolský pedagog a překladatel František Štěpán Kott a citoval je (avšak bez dokladu) ve svém sedmidílném slovníku z druhé poloviny 19. století. Původ slova je nejasný, v etymologických slovnících češtiny není uvedeno ani není, až na jedinou výjimku, jinde v literatuře doloženo.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> „Der Jan uar heiřt Wanocznik, der Februar Hromiecznik, [...]. Der April ludikwiat, der Julius lipen, der September kosen, der Oktober sewen, der November *odrzilas*, der Dezember gruden“ (*Jahrbücher der Literatur* 1824, 92, zvýraznila autorka).

<sup>2</sup> Slovo v podobě *odrilas* cituje Ignác Jan Hanuš ve své práci o slovanské mytologii mezi „prostonárodními“

Výkladové slovníky češtiny byly zdrojem i dalších neobvyklých slov v Holanových básních. V tomto článku se budeme věnovat výrazu, který nás dovede mnohem dál do historie, než nás dovedl *odřiles* z počátku národního obrození. Jedná se o neznámé slovo *domoskyna*,<sup>3</sup> které se objevuje mezi poetickými výrazy, které Vladimír Holan cituje ve druhé strofě šestého oddílu básnické skladby *První testament* (1940), věnované památce německého básníka Rainera Maria Rilka:

„Vláček dál  
jde proti světlu do tunelu  
(jako by nit svou navlékal) –  
a myšlenkově létanou k čelu  
chebdí a debř a hubilen,  
kostřava, výplač, **domoskyna**,  
hrnčený oblak, opyš stinná,  
továrna, kterou skrývá dyna“ (Holan 1940, 23, zvýraznila autorka)

Archaická a ojedinělá slova v meditaci vypravěče při cestě vlakem z města do rodného kraje evokují minulost a jsou pro vypravěče připomínkou, že na venkově věci „zůstávají samy sebou, jsou postižitelné svými původními jmény“ (Červenka a kol. 1990, 237). Čtenářům však zůstávají většina uvedených slov a jejich významy neznámé, některá jim mohla být povědomá jako starší nebo méně běžné názvy rostlin, jako je *chebdí* (bez) či *kostřava* (rod rostlin z čeledi trav). Právě za názvy rostlin tyto poetické výrazy pokládá Lukáš Neumann, i když s jistou opatrností. Také v něm některá slova budí dojem, že se jedná o básníkovy neologismy.<sup>4</sup> Tato čtenářská nejistota není na překážku porozumění, podle L. Neumanna mají výrazy v básni důležitou roli. Označuje je za prostředky jinotajné a symbolické poetizace, kdy tyto výrazy „jednak přítomností obtížně vyslovitelných hlásek a skupin navozují kakofonický nelibozvuk a jednak jsou složeny u torz-morfémů, jež sémanticky (některé jednotky výslovně – ‚výplač‘, ‚hrnčený oblak‘, ‚stinná‘; jiné skrytěji – ‚kostřav‘, ‚hubilen‘, ‚domoskyna‘) také odkazují k dramatickým okolnostem ztráty samostatnosti a pozbytí části původního území. [...] svým tvarem synekdochicky odkrývají slovo, jehož slovotvorný základ obsahují. Současně jde o referenci s vyostřenou emotivní funkcí, což je zapříčiněno jednak synekdochickou fragmentárností rostlinných názvů a za druhé jejich ikonickou znakovostí ne nepodobnou zvukomalbě“ (Neumann 2021, 242 – 243).

Neznámé výrazy z básně nejsou Holanovy kakofonicky znějící příležitostné výtvořky, ale znovu je básník načerpal z dobových výkladových slovníků. Většinu z citovaných slov uvádí *Příruční slovník jazyka českého*, jehož 1. díl s hesly s náslovím A až J vycházel v letech 1935 – 1937. Z něj mohl Holan do své skladby převzít slova *debř* (dolina), *dyna* (písečný násep), *hrnčený* (hliněný), *hubilen* (rostlina z čeledi kokoticovitých) a *chebdí* (bez) (PSJČ 1935 – 1937, 365, 625, 986, 996, 1037). Jako zdroj ostatních archaismů z básně *První testament* mohl Holanovi sloužit jiný slovník, nabízí se především již zmíněný o půl století starší Česko-německý slovník *zvláště grammaticko-fraseologický* (1878 – 1893) Františka Štěpána Kotta. Z něj vedle slov *kostřava* (mrkva), *opyš* (k rovině skloňující se výběžek hory) a *výplač* (druh údolí) zřejmě pochází i náš neznámý výraz *domoskyna*.

---

slovy pro označení přírodních období roku (Hanus 1860, 2). Není jasné, jestli vycházel z *Literární ročenky*, z Jungmannova slovníku nebo z jiného zdroje.

<sup>3</sup> V rozboru tohoto substantiva vycházíme z naší nedávno publikované anglické studie (Voleková 2023).

<sup>4</sup> „Jsme na pochybách, ve kterých případech se jedná o skutečná pojmenování rostlin, zda vůbec jsou to jména rostlin a zda se spíše nejedná o okazionalismy utvořené podle vzoru rostlinných názvů [...]. I bez použití botanického slovníku si však můžeme být jisti, že se setkáváme s originálními básnickými výrazy“ (Neumann 2021, 243).

Toto heslo v Kottově slovníku zní: „Domoskyna, y, f., sbořeniště, na Slov. nyřišče. Ž. Kap. 101“ (Kott 1878, 273).

Heslo *domoskyna* F. Š. Kott převzal ve zkrácené podobě z jiného lexikografického díla, a to z *Dodavků ke slovníku Josefa Jungmanna*, které sepsal František Ladislav Čelakovský v roce 1851 na základě vlastní excerpty ze starších rukopisných a tištěných pramenů. V tomto starším znění, které je psáno ještě pravopisem před skladnou pravopisnou reformou,<sup>5</sup> je heslo opatřeno navíc dokladem: „DOMOSKYNA, y, f. = zbořeniště, sl. nyřišče, ř. οἰκοπέδον. Učiněn gsem gako sýc v domoskynách (*Proch. gako weyr na domu*). Ž. kap. 101, 7“ (Čelakovský 1851, 5).

Stručný lexikografický zápis v Čelakovského slovníku je třeba pečlivě rozklíčovat. Pod zkratkou pramene „Ž. kap.“ se skrývá *Žaltář kapitulní*, středověký rukopis z druhé poloviny 14. století, který obsahuje staročeský překlad žalmů. Rukopis byl majetkem svatovítské kapitulní knihovny (proto je označován jako „kapitulní“), ale dnes je uložen v Knihovně Národního muzea pod signaturou I E 65. Jedná se o zvláštní přepracování druhého překladu žalmů do staré češtiny, které vzniklo v druhé polovině 14. století, snad v sedmdesátých nebo osmdesátých letech. Rukopis je jedním z pěti celých českých žaltářů, které se nám dochovaly z předhusitského období.<sup>6</sup>

Na tento rukopis a na další prameny nejstarších českých překladů starozákonní *Knihy žalmů* upozornil české obrozence Pavel Josef Šafařík v přednášce *O nejstarších rukopisech českého Žaltáře* pronesené ve shromáždění filologické sekce Královské české společnosti nauk 29. října 1840. Básník, kritik a překladatel F. L. Čelakovský se s *Žaltářem kapitulním* v následujících letech seznámil podrobněji, někdy v polovině 19. století si žaltář dokonce celý opsal. Lexikální bohatství tohoto rukopisu pak využil pro přípravu slovníku, v němž uvedl nově nalezená slova ze starých rukopisů a tisků, které nebyly zachyceny v pětidílném *Slovníku česko-německém* Josefa Jungmanna, jenž vycházel v letech 1835 až 1839 a jako základní jazyková příručka národního obrození inspiroval další vzdělance v podobném úsilí o rozvoj českého jazyka a literatury a o zkoumání starších českých památek. Pro *Dodavky* se rukopis ukázal jako bohatý lexikální zdroj, doklady z něj F. L. Čelakovský použil v celkem 222 heslech. Jedná se v naprosté většině případů o ojedinelá slova, která neznáme z jiných českých textů, např. *bezpomocitelný* (jsoucí bez pomoci), *neškodlenstvie* (nevinnost), *potštiti* (zmařit, zahanbit), *pamětidlo* (památka), *tščivý* (prázdný) aj., která jsou svědky náročné práce prvních překladatelů biblických textů v dobách, kdy nebyla plně rozvinutá literární tvorba v domácím jazyce a abstraktní slovní zásoba se v češtině teprve formovala, a tak překladatelé při hledání vhodného českého ekvivalentu se v některých případech uchýlili k vytvoření nového slova.

Pod číslem „101, 7“ se skrývá sedmý verš 101. žalmu z tohoto pramene, který je v hesle citován podle číslování řecké *Septuaginty* a latinské *Vulgáty*. Podle moderního číslování, které vychází z hebrejského textu, se jedná o žalm 102. Ten patří mezi kající žalmy a v 7. verši žalmista mluví o tom, že se ve svém utrpení cítí podobně osaměle jako sýček v opuštěných rozvalinách. Celý verš v *Žaltáři kapitulním* zní v prepisu do moderního pravopisu takto: „*Podoben učinen sem pelikánovi na púšči, učinen sem jako sýc v domoskynách.*“ Spojení *sýc v domoskynách* odpovídá v latinské předloze spojení *nycticorax in domicilio* a v řeckém znění spojení *νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ*. Ve slovníku Čelakovský interpretuje výraz *domoskyna* jako zbořeniště a připojuje k němu substantivum *nyřišče*

<sup>5</sup> Tato reforma v letech 1849 – 1850 navázala na předchozí analogickou reformu bratrského pravopisu a spočívala ve změně zápisu *g* či *y* pro hlásku *j* v dnešní stav (např. *gest* > *jest*). Následně došlo i k změně dvojitého *w* na jednoduché *v* (např. *weyr* > *vejr*); sr. Pleskalová – Kosek 2017.

<sup>6</sup> Více k staročeským překladům viz Kyas 1997, 32 – 34; Voleková – Svobodová – Kreisingerová 2023, 24 – 26.

(správně *nyřište* „skryš, doupě“ ze staroslověnského překladu tohoto spojení *noščeny vranъ na nyřišti* (SJS 1973, 450).<sup>7</sup>

Staročeský lexém *domoskyna* se v *Žaltáři kapitulním* objevuje pouze jedenkrát. Jedná se o ekvivalent, který ani ve starších, ani v mladších překladech žalmů ze staročeského období nenacházíme. Nejstarší český překlad *Knihy žalmů* z období kolem roku 1300 překládá latinské *nycticorax in domicilio* jako *sýc v chyšiech*, zatímco druhý překlad z první poloviny 14. století volí spojení *lelek v domovitéj schráně*. V pořadí třetí překlad z přelomu 14. a 15. století má na tomto místě spojení *sýc v pustém domu* a poslední, čtvrtý překlad žalmů volí jednoduché vyjádření *sýc na domu*.<sup>8</sup> V tištěných biblích 16. století byl přetiskován upravený překlad *sýc (sejc) v přístřeší*. Nové znění *vejr na pustínách* přinesl až překlad jednoty bratrské, tzv. *Bible kralická* (1579 – 1594), jejíž překladatelé přihlíželi k původním jazykům. Různorodou tradici v překládání tohoto biblického místa se na přelomu 17. a 18. století pokusila zachytit katolická *Svatováclavská bible*, která k základnímu překladu uvedla na okraji variantní řešení: *vejr* [in marg.: *sejc* / noční havran] *na domu* [in marg.: *v pustém domu* / *příbytku* / *přístřeší*]. Základní znění *Svatováclavské bible vejr na domu* bylo převzato do obrozeneckého vydání české *Bible*, které roku 1804 připravil František Faustín Procházka, kněz a buditel, a které Čelakovský cituje v hesle pod zkratkou „Proch.“. Ani moderní české překlady se ve znění tohoto verše doslovně neshodují, ale mají často svůj vlastní ekvivalent, jak je vidět například na žalmech v překladu Josefa Hegera (1939): *kulich na ssutinách*, na českém ekumenickém překladu z roku 1985: *sova v rozvalínách*, a na dvou překladech *Bible* z roku 2009, kterými je *Jeruzalémská bible: pušтік v rozvalínách*, a překlad 21. století: *sýček v pustínách*.

Znění staročeských žalmů v *Žaltáři kapitulním* bylo charakterizováno jako zvláštní verze, v níž je druhý překlad kontaminován s prvním překladem a v níž se zvláště od druhé třetiny objevují samostatná čtení (Rippl 1928, 21). Inspirován novotvary druhého překladu tvořil autor *Žaltáře kapitulního* další nová, neobvykle tvořená slova, často to bývají kalky z latiny, např. *neráčenství* (nelibost, pohoršení) za latinské *indignatio*. K těmto samostatným čtením a novotvarům patří i staročeský lexém *domoskyna*, který nebyl dosud v historických slovnících češtiny zpracován. V *Slovníku staročeském* Jana Gebauera se *domoskyna* objevuje pouze v hesle *domovitý* jako varianta k znění *Žaltáře klementinského*, který reprezentuje druhý staročeský překlad žalmů,<sup>9</sup> ale slovo je označeno za nejasné a v samostatném hesle jej J. Gebauer nezpracoval. Záhadná *domoskyna* unikala dosud i zpracování v *Elektronickém slovníku staré češtiny*, který navazuje na starší akademický *Staročeský slovník*.

Staročeský lexém *domoskyna* se jeví jako slovotvorně neprůhledný: první část *domo-* lze sice bezpečně spojit s polysémním a rozšířeným substantivem *dóm* (genitiv *domu* „dům“),<sup>10</sup> ale pro druhou část *-skyna* v běžné staré češtině nenacházíme oporu. Jsme proto v pokušení rukopisný zápis *domofkinach* chápat jako chybný či porušený, který je třeba nějakým způsobem emendovat a rekonstruovat. Jako první se nabízí možnost slovo vykládat jako zkomoleninu původního znění *Žaltáře klementinského*, kdy by se ze spojení *v domovitéj schráně* stalo mechanickým krácením neprůhledné *v domoskynách*. V některých středověkých památkách je takové zkracování dokonce možným způsobem pro tvoření nových slov. Mechanické krácení dvou slov v jediný výraz vynecháním několika slabik je charakteristické pro mistra Bartoloměje z Chlumce řečeného Klaret, autora veršovaných latinsko-českých slovníků z druhé poloviny 14. století (Michálek 1989, 17 – 18). Tento způsob novotaření Klaret používal v případech, kdy z metrických důvodů potřeboval český

<sup>7</sup> F. Š. Kott zkratku „sl.“ pochopil mylně jako „slovenský“ a proto uvádí „na Slov. *nyřišće*“.

<sup>8</sup> Srov. verš 101,7 v databázi *Diabible* (<https://diabible.ujc.cas.cz/result/item/ps/101/7>).

<sup>9</sup> „w domowitey fchranie in domicilio ŽKlem. 101, 7, v ŽKap. na témž místě nejasné w-domofkinach“ (GbSlov 1903, 295).

<sup>10</sup> *Elektronický slovník staré češtiny* s. v. *dóm*.

ekvivalent s jistým počtem slabik. Avšak v *Žaltáři kapitulním* podobnou záměrnou či nezáměrnou staženinu nenacházíme, spíše lze narazit na novotvary, v nichž jsou využity různorodé slovo- tvorné prefixy a sufixy. Patří k nim například překlady napodobující slovo- tvornou stavbu latinského vý- razu, jako je substantivum *dušel* „živé stvoření mající duši“ za latinské *animal* (144, 16) či sloveso *nadnadieti se* „velmi silně doufat, úplně spoléhat“ za latinské *supersperare* (118, 81; 118, 147).

Dále se nabízí druhá možnost emendace slova *domoskyna*. Zakončení, které lze číst jako slovo- tvorný sufix *-ina*, umožňuje interpretaci, že by mohlo jít o pojmenování místa, které je něčím cha- rakteristické (srov. Lamprecht – Šlosar – Bauer 1986, 267). Ve staré češtině se jedná o odvozeniny od adjektiv typu *mořščina* (*morský* + *-ina*). V *Žaltáři kapitulním* jsou tyto staročeské lexémy hojně doložené, srov. např. *hlubina* (hluboké místo, hlubina) („*súdové tvoji hlubina mnohá*“ 35, 7), *husti- na* (hustý porost, houština) („*hlas hospodina připravujícíeho jeleny v hustině*“ 28, 9), *nížina* (místo ležící nížko, hlubina) („*vendú v nížinu zemskou*“ 138, 15), *skrytina* (skryté místo) („*znal jest skrytiny srdce*“ 43, 22; „*ve skrytině búrňej*“ 80, 8). Dokonce je tento slovo- tvorný typ užíván pro tvorbu nových slov: pouze v tomto prameni jsou doloženy lexémy *nevodina* (místo bez vody, vyprahlá krajina, poušť) („*vzbudili jej v nevodinách*“ 77, 40; „*blúdili na púšči v nevodině*“ 106, 4) a *výšina* (vysoké místo, výšina) („*na výšinách hor*“ 71, 16). Nabízí se proto možnost rekonstruovat jinak nedoložené substantivum *domovščina* „obyvané místo, obydlí“, odvozené od adjektiva *domovský* sufixem *-ina*. Museli bychom však předpokládat dva omyly v zápise: výpadek písmene *w* a zápis hlásky *k* místo spřežky *cz*, tedy zkomolení původního *domowfczinach* v zápis *domofkinach*.

Poslední vysvětlení slova *domoskyna*, které v tomto článku představíme, nevyžaduje emenda- ci. Opírá se o názor některých badatelů, že *Žaltář kapitulní* mohl být ovlivněn slovanským písem- nictvím Emauzského kláštera. V tomto českém žaltáři se totiž objevují slova slovanského původu, která mají paralelu v církevní slovanštině nebo ve staré chorvatštině, kterou mluvili hlaholští mni- ši z benediktinského kláštera se slovanskou liturgií, který založil v Praze král Karel IV. roku 1347. Jedná se o výrazy *holet* (jíní, jinovatka) (77, 47), *hradobit* (krupobití) (104, 32 a 148, 8) a *hramotina* (vzdělání, učenost) (70, 15; Kyas 1962, 13; Kyas 1997, 34).<sup>11</sup>

V tomto kontextu se zdá nejpravděpodobnější spojit *-skyna* ze složeniny *domoskyna* se sta- roslověnským slovem *sk'inii* či *sk'iniiia* „obydlí, příbytek, stan“.<sup>12</sup> Jedná se o výpůjčku z řeckého slova σκηνη téhož významu, která je doložena v staroslověnských překladech Bible. Slovo se také objevuje v *Besědách na evangelia*, církevněslovanském překladu české redakce čtyřiceti evangelií sv. Řehoře Velikého z 13. století. Nejzajímavější je výskyt slova *sk'inii* ve staroslověnském překladu *Knihy žalmů*. Je použito v 77. žalmu, který popisuje události z cesty Izraelitů z Egypta do zaslíbené země, kdy Bůh dovolil, aby archa úmluvy, která stála ve stánku umístěném ve městě Šílu na území izraelského kmene Efrajim, byla vynesena na pole a ukořistěná Filištiny. Stanová svatyně v Šílu následně zpusťla a zanikla. Již nejstarší *Sinajský žaltář* z 11. století, který obsahuje původní cyrilometodějský překlad, užíval výpůjčku *sk'inii* „stan pro archu úmluvy“ (*otvriŋo skinijŋ selomvskoŋ* 77, 60). Stejný ekvivalent mají i žaltáře z 15. století s chorvatskohlaholským textem, které byly užívány v Emauzském klášteře.

Nabízí se tedy paralela mezi opuštěnou stanovou svatyní v Šílu a opuštěným domem, v němž přebývá pouze sova. Proto se nám nezdá zcela nemožné, aby druhá část slova *domoskyna* byla motivována staroslověnskou přejímkou z řečtiny označující obydlí, která byla i ve vrcholném a pozdním středověku užívána v církevněslovanských biblických textech a zaznívala jistě i bě- hem liturgických modliteb v Emauzském klášteře. Jednalo by se o podobnou složeninu, jako je v *Žaltáři kapitulním* konatelské jméno *křivovinník* („*spaseny učiní syny chudých a poníží*

<sup>11</sup> Vliv Emauzského kláštera a chorvatských mnichů spíše zpochybňují Boček – Janyšková – Karlíková – Vykypěl 2021, 44, 48 – 49, 173 – 175, a uvedené výrazy vysvětlují jako původní česká starobylá slova.

<sup>12</sup> SJS 1997, 88 – 89.



*křivovinníka*“ 71, 4) či adjektivum *zlokřivedlný* („syn zlokřivedlný nepřiloží pakostiti jemu“ 88, 23), kdy dochází k podobné intenzifikaci lexikálního významu pomocí dvou synonym složených v jedno slovo. Také tyto dvě složeniny nemáme v češtině odjinud doloženy a jsou to opět ojedinělé neologismy upravovatele českého překladu žalmů v *Žaltáři kapitulním*.

Je jistě paradoxem, že slovo *domoskyna*, které vzniklo jako novátorský pokus středověkého překladatele žalmů a víceméně náhodou se dochovalo ve středověkém rukopisu až do moderní doby, bylo znovu oživeno ve 20. století. Může za to i estetický potenciál tohoto slova, na kterém má velký podíl neobvyklá hlásková skladba, že k sobě přitáhlo pozornost českého básníka Vladimíra Holana a objevilo se ve výčtu kakofonických archaismů.

## SUMMARY

Vladimír Holan (1905 – 1980) stands as one of the most significant Czech poets of the 20th century, focusing on lyrical and meditative compositions. His poetic language is characterized by unexpected combinations of everyday words with unusual expressions, including neologisms, archaisms, and terms. For ancient words, he drew inspiration from reading Old Czech literature, chronicles, and letters, but also from studying dictionaries, as evidenced by the word *domoskyna*, appearing in Holan's poem *První testament* (1940). This word entered dictionaries thanks to the interest of linguists from the National Revival period in medieval manuscripts, particularly in the Old Czech translation of Psalms. It seems most likely that the unique word *domoskyna* was composed of the Old Czech *dóm* and the Old Church Slavonic term *sk'inii* meaning dwelling or tent. It was a composition that was never used, but by chance, thanks to its cacophonous sound, caught the attention of a modern poet.

Studie vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR v. v. i., RVO: 68378092.

## LITERATURA

- Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad*. 1985. Praha: Česká biblická společnost.
- Bible. *Překlad 21. století*. 2009. Praha: Biblion.
- Blahynka, Milan a kol. 1985. *Čeští spisovatelé 20. století. Slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel.
- Boček, Vít – Janyšková, Ilona – Karlíková, Helena – Vykypěl, Bohumil. 2021. *Staroslověnské dědictví ve staré češtině*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Červenka, Miroslav a kol. 1990. *Slovník básnických knih. Díla české poezie od obrození do roku 1945*. Praha: Československý spisovatel.
- Diabible [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka 2024. <https://diabible.ujc.cas.cz/>.
- Elektronický slovník staré češtiny. 2006. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení vývoje jazyka. <https://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>.
- GbSlov. 1903. Gebauer, Jan. *Slovník staročeský. Díl první. A – J*. Praha: Česká akademie pro vědy, slovesnost a umění – Česká grafická společnost Unie.
- Hanuš, Ignác Jan. 1860. *Bájeslovný kalendář slovanský čili Pozůstatky pohansko-svátečných obřadův slovanských*. Praha: Kober a Markgraf.
- Holan, Vladimír. 1940. *První testament*. Praha: František Borový.

- Jeruzalémská bible. Písmo svaté vydané jeruzalémskou biblickou školou.* 2009. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Justl, Vladimír. 1982. Poznámky k tématu Vladimír Holan. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná*, 31, D29, 177 – 186.
- Justl, Vladimír. 2010. *Holaniana*. Praha: Akropolis.
- Kott, František Štěpán. 1878. *Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický. Díl 1, A – M*. Praha: František Šimáček. Digitalizovaná verze: *Česko-německý slovník Františka Št. Kotta*. Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. <http://kott.ujc.cas.cz> [11. 09. 2020].
- Kyas, Vladimír. 1962. *Česká předloha staropolského žaltáře*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Kyas, Vladimír. 1997. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha – Řím: Vyšehrad – Křesťanská akademie.
- Lamprecht, Arnošt – Šlosar, Dušan – Bauer, Jaroslav. 1986. *Historická mluvnice češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Michálek, Emanuel. 1989. *Česká slovní zásoba v Klaretových slovnících*. Praha: Academia.
- Neumann, Lukáš. 2021. *Záhřmotí. Hlásková instrumentace v poezii Vladimíra Holana*. Praha: Karolinum.
- Pleskalová, Jana – Kosek, Pavel. 2017. Obrozený pravopis. In: Karlík, Petr – Nekula, Marek – Pleskalová, Jana (eds.): *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. [https://www.czechency.org/slovník/OBROZENSKÝ\\_PRAVOPIS](https://www.czechency.org/slovník/OBROZENSKÝ_PRAVOPIS) [30. 03. 2024].
- PSJČ. 1935 – 1937. *Příruční slovník jazyka českého. 1. díl A – J*. Praha: Státní nakladatelství.
- Rippl, Eugen. 1928. *Der altschechische Kapitelsalter: Einleitung, Text mit kritischen Anmerkungen, Wörterbuch*. Praha: Taussig & Taussig.
- SJS. 1973. *Slovník jazyka staroslověnského. II. K – O*. Praha: Academia.
- SJS. 1997. *Slovník jazyka staroslověnského. IV. S – Y*. Praha: Academia.
- Voleková, Kateřina. 2023. The Old Czech Hapax Legomenon Domoskyna as a Modern Czech Poetic Expression. In: Agrigoroaei, Vladimir – Sasu, Ileana (eds.): *Translation Automatisms in the Vernacular Texts of the Middle Ages and Early Modern Period*. Turnhout: Brepols Publishers, 139 – 147.
- Voleková, Kateřina – Svobodová, Andrea – Kreisingerová, Hana. 2023. *První tištěný žaltář*. Dolní Břežany. Scriptorium.
- Žalmy*. 1939. Přel. Josef Heger. Brno: Moravan.

## KONTAKT

Mgr. Kateřina Voleková, Ph.D.  
 Oddělení vývoje jazyka  
 Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.  
 Valentinská 91/1  
 116 46 Praha  
 Česká republika  
[volekova@ujc.cas.cz](mailto:volekova@ujc.cas.cz)